

Posudek oponenta habilitační práce

Masarykova univerzita	sociálních studií
Fakulta	Sociologie
Obor řízení	PhDr. Jaromír Volek, Ph.D.
Uchazeč	Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií
Pracoviště uchazeče	Čeští žurnalisté v post-transformační etapě
Habilitační práce (název)	Doc.PhDr. Lukáš Linek, PhD.
Oponent	Sociologický ústav AVČR, v.v.i.
Pracoviště oponenta	

Text posudku

Habilitační práce Jaromíra Volka je kvalitně zpracovaná, analyzuje vysoce aktuální témata a díky tomu je schopná promlouvat nejen k teoretickým zjištěním oboru mediálních studií, ale také k současným procesům, které se v české společnosti odehrávají. Díky takovéto práci může čtenář snadněji pochopit aktuální kauzy typu spor novináře Janka Kroupy s ředitelem Českého rozhlasu ohledně článku, který popisuje hospodaření Agrofertu, a aktivitu osmi šéfredaktorů na jeho podporu.

Autor zkoumá proměny české novinářské profese v uplynulých více než 25 letech po přechodu k demokracii. Zaměřuje se změny v náplni práce, důvěryhodnost novinářské profese a reflexi vlastní pozice a identity novinářů. Zároveň se zaměřuje na generační odlišnosti mezi novináři. Vše zasazuje do dlouhodobých a střednědobých trendů, které se primárně dotýkají euroamerických společností a které souvisí jak s ekonomickými a technologickými změnami v produkci zpravodajství, tak s celkovou hodnotovou změnou ve společnosti, v níž klesá role a význam hledání Pravdy ve smyslu objektivního a neutrálního poznání společnosti. K tomu autor využívá řadu různých dat a analýz.

Mezi jednu ze silných devíz práce řadím spojení velkých teorií s analýzou lokálních, malých (českých) dat. Pozitivně též hodnotím kombinaci jednotlivých metod. Ne často člověk narazí na práci, která využívá jak dotazníkovou šetření populace a novinářů, tak hloubkové rozhovory. Prezentace statistických analýz kvantitativních dat je o pár stran dále zasazena do výsledků diskurzivní analýzy. Zároveň je ale cítit, že práce s kvantitativními daty není pro autora bezpečným přístavem.

Způsob práce s kvantitativními daty patří mezi slabší aspekty práce. Analýza dat zůstává na úrovni třídění druhého stupně, většinou jsou prezentovány frekvenční tabulky, které navíc uvádějí procenta na jedno desetinné místo. S ohledem na výběrové soubory, s nimiž autor pracuje, to je opravdu zbytečné. Srovnání hodnot proměnných mezi roky sběru 2003 a 2015 není založeno na testování rozdílu, ale spoléhá se na „okometrické“ určení změny či stability. Autor na několika místech použil klastrovou analýzu, u níž ani nevysvětlil, k čemu slouží. Navíc tabulky s jejími závěry ani nedoplnil o poznámku, co hodnoty v tabulce reprezentují. Nedozevíme se, jakým způsobem byla dělána: jak byly shluky identifikovány? Byla cílem minimalizace vnitro-shlukových vzdáleností? Nebo maximalizace mezi-shlukových vzdáleností? Proč byla vůbec využita klastrová analýza a ne například analýza latentních struktur?

Práce s rozhovory a jejich diskurzivní analýza se zdají být na lepší úrovni. I když autorovo rozhodnutí popsat principy diskurzivní analýzy a její konkrétní způsob v příloze, aniž by v textu na tuto přílohu odkázal, mi přijde nešťastné. Na druhé straně dlouhé citace

s rozhovorů, kdy nechá novináře promluvit jejich jazykem, a zasazení těchto promluv do teorie a zjištění diskurzivní analýzy považují za dobře provedené.

K hodnocené práci lze mít i řadu dalších připomínek. Nejen poznámky k práci s daty, ale i někdy obtížně čitelný text (zvl. kapitola 1 a některé lacanovské pasáže v kapitole 4). Dovedu si v práci představit větší důraz na ekonomické tlaky inzerentů, i když autor o něm v některých pasážích hovoří. Samozřejmě opírám zde svou zkušenost o mnohem méně rozhovorů s novináři a mnohem menší systematickosti v pozorování daného jevu, ale všichni, s nimiž jsem o tom mluvil, potvrzují, že tlaky inzerentů jsou mnohem silnější a efektivnější než politické tlaky. A hlavně je tlak inzerentů systematický, konstantní a dramaticky bolí vydavatele, neboť v případě neposlušnosti hrozí odklon inzerce do jiného média („To si pak rozmyslíš, jestli má jeden takový článek cenu 25 milionů.“). Nenarazil jsem ani na slovo advertoriál, které označuje článek vytvořený PR agenturou a který se ale tváří jako redakční. Bez něj lze jen obtížně pochopit část obsahu řady deníků a časopisů. Všechny a další drobnosti jsou ale nepodstatné z hlediska celkového vyznění práce.

Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce

Jedním z výrazných závěrů habilitační práce je tvrzení o slabé profesionalizaci novinářské profese. Jak k tomu mohla přispět slabost profesní novinářské organizace (Syndikátu novinářů)? Jak by autor vysvětlil slabost této organizace v kontextu procesů, které popisuje? Lze tuto slabost vysvětlit ideovým zaměřením transformační generace novinářů?

Jakou roli mají v současných trendech vývoje žurnalistického pole mentality a identity dnešních novinářů? A jakou roli mají ekonomické a technologické změny, případně celková hodnotová změna, která se projevuje oslabenou vírou v poznání, pokrok, expertní znalost? Celkové vyznění práce se spíše kloní k zásadní roli oněch velkých změn, čímž se oslabuje základní argument autora, že novinářské pole si transformační změny a ideologie upravuje podle svých domácích pravidel a norem. Existuje vůbec prostor pro autonomní, samostatné aktérské jednání novinářů uvnitř systému s tak silnými strukturami?

Závěr

Habilitační práce Jaromíra Volka **“Čeští žurnalisté v post-transformační etapě” splňuje** požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru Sociologie.

V Praze dne 1.2.2018

podpis